

UN CUPTOR DIN VATRA SATULUI MEDIEVAL RĂDVANI

Ioan Crișan

Cuvinte cheie: Bihor, sat medieval, cuptor
Mots clef: Bihor, village médiéval, four

Situl arheologic Rădvani se află la circa 3 km sud-vest de centrul localității Cefa, județul Bihor, și la tot atâția kilometri de frontiera româno-ungară, la marginea de nord a Pădurii Rădvani pe un grind ce se ridică din câmpia joasă a Crișurilor. Această poziție a făcut ca în literatura de specialitate situl să fie cunoscut și sub denumirea de Cefa-La pădure. Este un sit multistratificat, cu nivele de locuire începând din neolitic. Cercetările arheologice coroborate cu izvoarele scrise au condus la localizarea în acest punct a unei așezări, care, din anul 1214¹ până în secolul al XVII-lea când a fost părăsită², apare în documente sub numele de *Rădvani*.

În funcție de topografia locului, suprafața așezării a fost împărțită în patru sectoare: *A, B, C, D*. Între anii 1990-1999 săpăturile s-au derulat în sectorul *D* unde locuirea s-a dovedit a fi mai consistentă. Au fost investigate mai multe complexe de locuire și anexe gospodărești, fiind vizate în principal nivelele medievale timpurii de locuire. Rezultatele săpăturilor au fost parțial publicate în literatura de specialitate.

În secțiunea S II/C, practică în anul 1995, la distanță de 2,50 m nord de locuința L₁₅, pământul înroșit semnală existența în peretele de vest al secțiunii a unui complex cu puternice urme de ardere. În caseta deschisă pentru dezvelirea acestui complex, la adâncimea de 0,60 m, s-a conturat forma unei încăperi de formă dreptunghiulară de 2,50 X 2 m, cu latura lungă pe direcția secțiunii. Acoperișul acesteia, probabil în două ape, era sprijinit pe stâlpi de lemn, implantați în spatele laturilor scurte. Urmele stâlpilor, cu diametru de 0,20 m, se distingeau clar la baza stratului cenușos de culoare albicioasă cu depuneri medievale gros de 0,30 m, adâncindu-se cu 0,20 m în stratul următor.

¹ Györfy Gy., *Geographia historica Hungariae tempore stirpis Arpadianae*, vol. I, Budapest, 1966, p. 656

² C. Suciu, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. II, București, 1967, p. 394; I. Bársony, *Conscrierea camerală din 1692 a comitatului Bihor*, în *Crisia*, XXII, 1992, p. 105

În colțul de nord-est al încăperii, sub nivelul de călcare al acesteia, aflat la 0,85 m de la suprafața solului (0,40 m de la baza stratului cu depuneri medievale) era săpat un cuptor de mari dimensiuni având formă semilunară. În sistemul de numerotare a complexelor din așezare complexul are indicativul de *Cp.g. I*. Vatra cuptorului, amenajată prin lutuire, cu axele de 2 x 1 m, se afla la adâncimea de 1,70 m de la suprafața solului (1,20 m de la baza stratului). Înălțimea maximă a bolții era de 0,70 m. În fața gurii cuptorului se afla groapa de deservire a acestuia, de formă ovală în lungime de 1,60 m și lățime de 0,85 m, cu fundul albiat. Accesul la gura cuptorului se făcea coborând treptele săpate pe marginea încăperii care îl adăpostea.

Cuptorul era prevăzut cu un sistem de suflare a aerului pentru întreținerea focului și obținerea unor temperaturi ridicate. În spatele cuptorului, în poziție centrală, la nivelul medieval de călcare, se afla orificiul, cu diametrul de 0,10 m, al unui canal subteran ce cobora vertical și, ramificându-se sub pământ, ajungea la camera de ardere în trei puncte suprapuse, cu deschidere largă de formă ovală, situate pe vatră, în perete și pe boltă. Un alt orificiu având același diametru se afla pe podina încăperii spre vest de primul. Deschiderea sa de formă ovală (0,25 x 0,15 m) atinge partea de vest a bolții cuptorului. Probabil că un canal similar era practicat și în partea dreaptă a bolții, prăbușită în vechime. Ca să se creeze un curent puternic, aerul trebuia suflat cu ajutorul unor burdufuri sau foale. În acest fel se întreținea focul pe vatra cuptorului, iar fumul se evacua pe gura acestuia. Având în vedere că lutuiala vetrei era arsă până aproape de vitrificare, în cuptor temperatura ajungea la valori ridicate. Interiorul încăperii care adăpostea cuptorul, groapa cuptorului și cavitatea acestuia erau pline cu cenușă și cărbune. Erau resturi ale combustiei materialului din cuptor dar probabil și ale incendiului care la un moment dat a mistuit întregul complex.

Materialul arheologic scos la lumină constă din fragmente ceramice și oase animale. Nu au fost găsite alte materiale și nu au apărut indicii că acest cuptor ar fi servit unei anumite activități meșteșugărești. Fără a da un răspuns definitiv credem că el avea o destinație gospodărească, fiind un cuptor de copt pâine. În acest caz el putea fi o anexă a locuinței *L*₁₅, dar putea deservi și alte gospodării care se aflau în imediata vecinătate.

Cuptoare de acest tip au mai fost descoperite în așezare, unele de dimensiuni apropiate, având aceeași destinație, dar fără sisteme de suflare a aerului. Cuptoarele din locuințe, fără a fi adâncite, erau săpate într-un colț al acesteia. De dimensiuni mult mai mici ele serveau doar la încălzitul acestora.

Fragmentele ceramice descoperite în cuptor provin de la vase-borcan și de la căldări de lut și prezintă caracteristici asemănătoare cu cele descoperite în locuința L₁₅ și în celelalte locuințe apropiate (L₁₂ și L₁₄), aflate în aceeași poziție stratigrafică cu cuptorul. Prin caracteristicile pe care le prezintă ceramica permite încadrarea cronologică a complexului în linii largi în secolul XII³.

UN FOUR MÉNAGER DU VILLAGE MÉDIEVAL RĂDVANI

Resumé

Au cours de la campagne des fouilles archéologiques de l'année 1995 sur l'emplacement du village médiéval Rădvani (village disparu du département de Bihor) a été découvert un four médiéval prévu d'un système ingénieux du soufflage pour l'entretien du feu. Le four avait une destination ménagère, probablement à la cuisson du pain. À l'appui du matériel céramique, le four date du XIIe siècle.

LA LISTE DES ILLUSTRATIONS

Fig. 1. Rădvani. Le four domestique Cp. G.1.

Pl. I. Rădvani. Cp. G.1. 1. Plan. 2. Profile stratigraphique.

Pl. II. Rădvani. Céramique médiévale. Le XIIe siècle.

³ Pentru ceramica medievală din Bihor din secolele XI-XIII, a se vedea S. Dumitrașcu, *Ceramică românească descoperită în Crișana (sec. VIII - XI)*, Oradea, 1978; Idem, *Biharea*, I, 1994, p. 207-213; I. Crișan, *Așezări rurale medievale din Crișana. Secolele X-XIII*, Oradea, 2006, p. 77-81

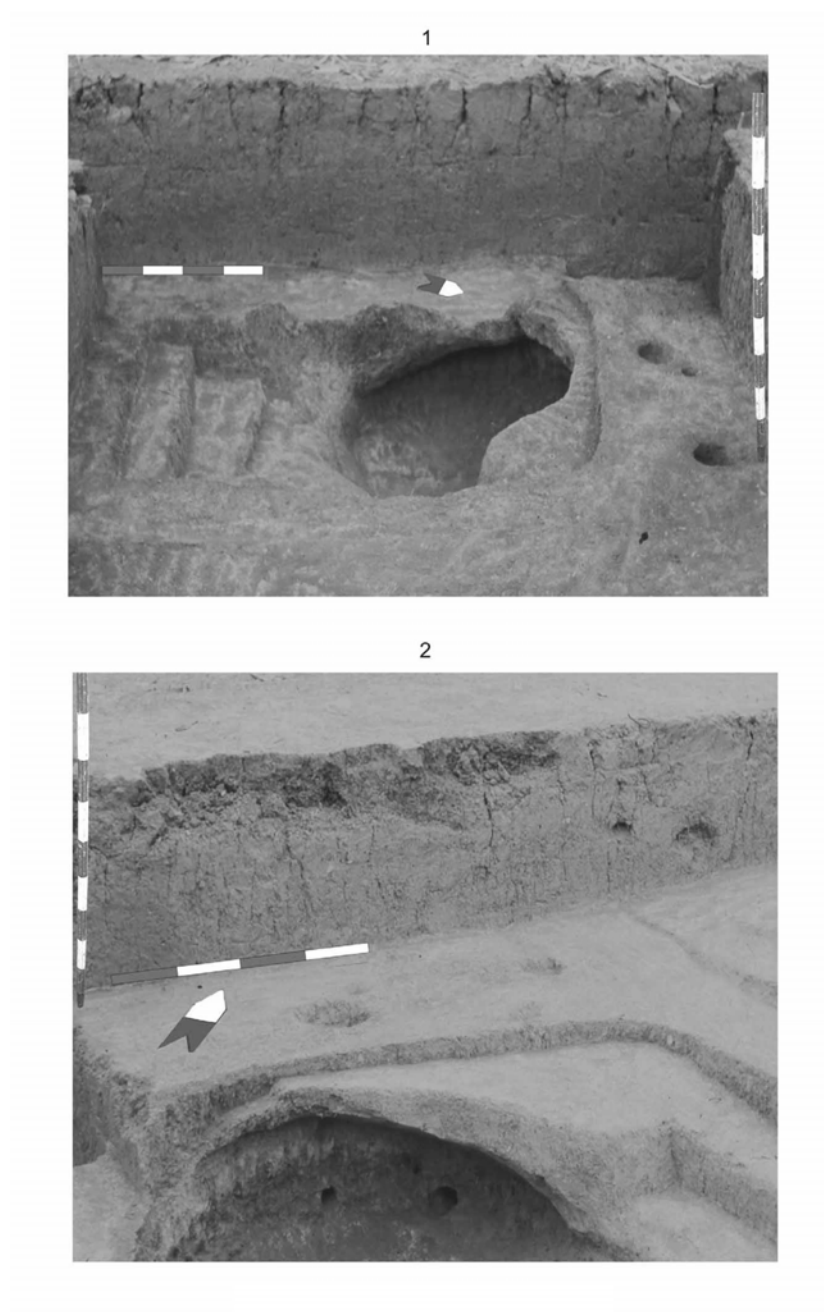
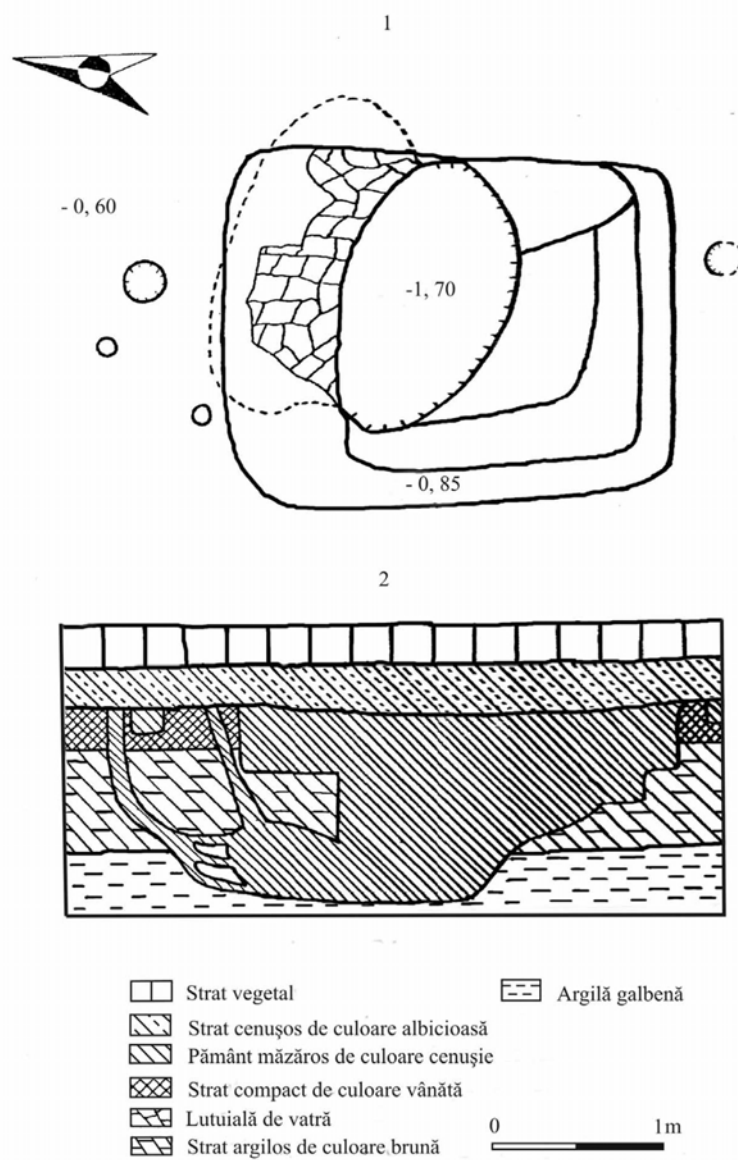
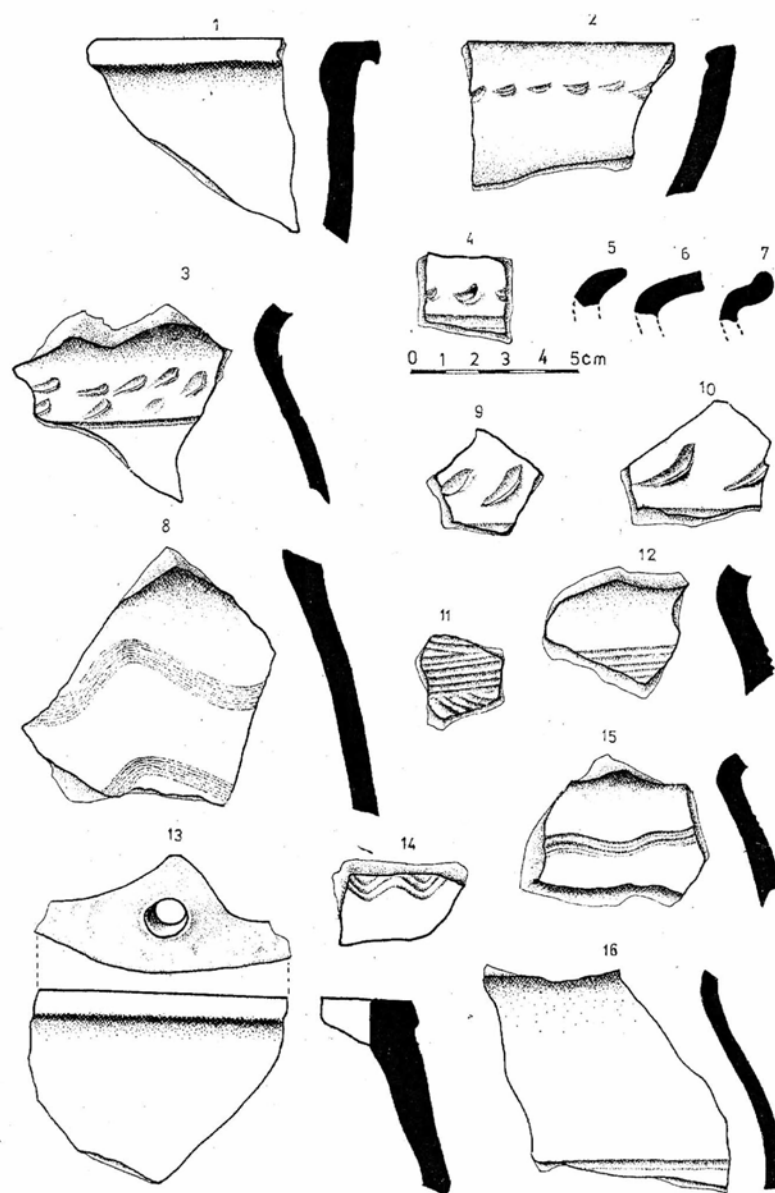

Fig. I. 1, 2. Cuptorul gospodăresc Cp. G.1

Pl. I. Cuptorul gospodăresc Cp. G.1. 1. Plan. 2. Profil stratigrafic.

Pl. II. Rădvani. Ceramică sec. XII